आदर्शप्रश्नपत्रम्-II

संस्कृतम्

अङ्कविभाजनम् उत्तरसङ्केताश्च

निर्देशः - अस्मिन् उत्तरसङ्केते लिखितेभ्यः उत्तरेभ्यः अन्यदपि उत्तरं भवितुं शक्नोति।

प्रश्न-संङ्ख्या	उत्तरसङ्केता	अङ्क-विभाजनम्	योगः
	खण्डः (क) (अपठित-अवबोधनम्) 10 अङ्काः		
1.	(अ) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2	2
	(i) प्राणिनाम्		
	(ii) वैदिकसाहित्ये		
	(iii) अतिविस्तृतम्		
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×2	4
	(i) वयम् आविष्काराणां अनुसन्धानं कृत्वा ऋषीणां ज्ञानविज्ञानस्य परम्परायाः महत्त्वं च अवगम्य गौरवान्विताः भवेम।		
	(ii) ऋषयः गभीरं चिन्तनं महतीं साधनां च कृत्वा अनेकाः सिद्धीः प्राप्तवन्तः।		
	(iii) वैदिकग्रन्थेषु वैदिकविज्ञानस्य समृद्धपरम्परा विद्यते।		
	(इ) वैदिकसाहित्ये विज्ञानम्, भारतीयं विज्ञानम्, वैदिकसाहित्यम्। छात्राः अन्यत् किमपि समुचितं शीर्षकं लेखितुं शक्नुवन्ति।	1	1
	(ई) निर्देशानुसारम् उत्तरत– (केवलं प्रश्नत्रयम्)	1×3	3
	(i) (ग) भवन्ति		
	(ii) (ख) समादरभावः		
	(iii) (क) साहित्यम्		
	(iv) (ग) अवगम्य		

	खण्डः (ख) (रचनात्मकंकार्यम्) 15 अङ्काः		
2.	पत्रलेखनम् (i) विद्यालये (ii) रुचिः (iii) सर्वे (iv) भवामः (v) आयोजनम् (vi) वार्तालापम् (vii) वातावरणम् (viii) कारयतु (ix) निवेदनम् (x) भवताम्	½×10	5
3.	छात्राः चित्रानुरूपं स्वेच्छया पञ्चवाक्यानि लेखिष्यन्ति। **अथवा** छात्राः विषयानुरूपं स्वेच्छया पञ्चवाक्यानि लेखिष्यन्ति।	1×5	5
4.	कथापूर्तिः भगवान् बुद्धः एकस्य कृषकस्य (i) **प्रार्थनां** स्वीकृत्य तस्य ग्रामं गतवान्। (ii) **कृषकः** तस्य प्रवचनानाम् आयोजनम् अकरोत्। यदा भगवान् बुद्धः (iii) **प्रवचनं** श्रावयति, तदैव कृषकस्य वृषभौ (iv) **रोगग्रस्तौ** अभवताम्। सः कृषकः तस्मिन् एव क्षणे प्रवचनं विहाय वृषभौ (v) **चिकित्सकस्य** समीपम् (vi) **अनयत्।** अन्यस्मिन् दिने ग्रामवासिनः बुद्धम् अवदन्–"सः कृषकः तु (vii) **स्वार्थी** अस्ति, यः (viii) **भवतः** प्रवचनं त्यक्त्वा वृषभयोः समीपे गतवान्।" बुद्धः प्रत्यवदत्–"कृषकेण तु मया दत्ता शिक्षा (ix) **सार्थकीकृता।** सः कर्मणः महत्त्वं जानाति। यदि सः न गच्छेत् तदा वृषभौ मृतौ भवेताम्। मम शिक्षा व्यर्था स्यात्।" सर्वे बुद्धस्य वचनं श्रुत्वा (x) **नतमस्तकाः** अभवन्। **अथवा**	½×10	5

	संवादपूर्ति:	1×5	5
	(i) नैव, क्रिकेट् राष्ट्रियक्रीडा नास्ति।		
	(ii) 'हॉकी' भारतस्य राष्ट्रियक्रीडा।		
	(iii) नैव, अहं 'हॉकी'-क्रीडां न क्रीडामि। तुभ्यं का क्रीडा रोचते?		
	(iv) शोभनम्। धावनं स्वास्थ्यप्रदं भवति।		
	(v) आम्, अहं निश्चयेन धावनार्थम् आगमिष्यामि।		
	खण्डः (ग) (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्) 25 अङ्काः		
5.	(अ) वर्णसंयोजनम् (केवलं प्रश्नैकम्)	1×1	1
	(i) (ख) मग्नः		
	(ii) (क) विद्या		
	(आ) वर्णविच्छेदः (केवलं प्रश्नैकम्)	1×1	1
	(i) (घ) प् + ऊ + र् + ण् + इ + म् + आ		
	(ii) (ग) स् + उ + र् + अ + भ् + इः		
6.	सन्धिः / सन्धिविच्छेदः (केवलं प्रश्नत्रयम्)	1×3	3
	(i) मान + उन्नतिम्		
	(ii) स्वच्छं जलम्		
	(iii) वृक्ष + आयुर्वेदः		
	(iv) अद्यैव		
7.	शब्दरूपाणि (केवलं प्रश्नत्रयम्)	1×3	3
	(i) (ख) महर्षिः		
	(ii) (ग) पुष्पाणि		
	(iii) (क) अस्माकम्		
	(iv) (घ) साधवः		

8.	सङ्ख्या (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (ग) पञ्चाशीतिः (ii) (घ) द्वे (iii) (ग) त्रिंशत् (iv) (क) द्विचत्वारिंशत्	1×3	3
9.	कारकोपपदविभक्तयः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) सप्तमी विभक्तिः, स्निह् इति योगे। (ii) षष्ठी विभक्तिः, अधः इति योगे। (iii) तृतीया विभक्तिः, सह इति योगे। (iv) द्वितीया विभक्तिः, उभयतः इति योगे। (v) द्वितीया विभक्तिः, कर्मकारके।	1×4	4
10.	धातुरूपाणि (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (क) कुर्वन्ति (ii) (ग) अभवन् (iii) (ख) पठेत (iv) (घ) सेवन्ते	1×3	3
11.	प्रत्ययाः (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) मूषकाः प्रतिदिनं शृगालं **सेव् + तुमुन्** तत्र आगच्छन्ति स्म। (ii) यात्री महर्षेः समीपम् **आगम्य/आगत्य** कटुवचनानि वदति स्म। (iii) नद्याः जलं **पा+क्त्वा** सर्वे जीवन्ति। (iv) वयम् अधुना **भ्रमितुम्** उद्यानं गच्छामः।	1×3	3
12.	अव्ययपदानि (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) लौकिकसंस्कृतस्य आरम्भः **कदा** अभवत्? (ii) अहं **श्वः** विद्यालयं न गमिष्यामि। (iii) महर्षिः दयानन्दः **सर्वत्र** वेदप्रचारम् अकरोत्।	1×2	2

13.	उपसर्गा: (केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2	2
	(i) प्रहरति		
	(ii) आ + गच्छाम:		
	(iii) विशुद्धम्		
	खण्ड: (घ) (पठित-अवबोधनम्) 30 अङ्का:		
14.	गद्यांश:		
	(अ) एकपदेन उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्)	½×2	1
	(i) यात्री		
	(ii) शिष्या:		
	(iii) जितेन्द्रिय:		
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2	2
	(i) महर्षि: दयानन्द: कानिचित् मधुराणि रसयुक्तानि फलानि वस्त्रे बद्ध्वा तस्मै यात्रिणे दातुं स्वशिष्यं प्रेषितवान्।		
	(ii) महर्षि: कथयति स्म यत् स: स्वयम् एव एकस्मिन् दिने सरल: भविष्यति।		
	(iii) महर्षि: काशीनगरे गङ्गाया: तटे एकस्मिन् कुटीरे शिष्यै: सह अतिष्ठत्।		
	(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्)	1×2	2
	(i) (क) क्रुद्धा:		
	(ii) (ख) एकस्मिन्		
	(iii) (ग) मा		
15.	पद्यांश:		
	(अ) एकपदेन उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्)	½×2	1
	(i) नीतिनिपुणा:		
	(ii) न्यायात्पथ:		
	(iii) मरणम्		

	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) धीराः न्यायात् पथः पदं न प्रविचलन्ति। (ii) लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेष्टम्। (iii) मरणम् अद्यैव भवतु युगान्तरे वा इति धीराः चिन्तयन्ति।	1×2	2
	(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) (ख) लक्ष्मीः (ii) (क) धीराः (iii) (ग) अस्तु	1×2	2
16.	नाटयांशः		
	(अ) एकपदेन उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) अध्यापकः (ii) श्यामपट्टे (iii) आचार्यम्	½×2	1
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) सर्वे छात्राः चर्चायां मग्नाः सन्ति। (ii) सर्वे छात्राः कलाममहोदयानां जीवनस्य विषये ज्ञातुम् इच्छन्ति। (iii) आचार्यः सर्वान् दृष्ट्वा पृच्छति–किं भवन्तः किञ्चित् विशिष्टं कथयितुम् अथवा ज्ञातुम् इच्छन्ति?	1×2	2
	(इ) निर्देशानुसारम् उत्तरत–(केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) (ख) सूक्तिः (ii) (क) उपविशन्ति (iii) (ग) अध्यापकः	1×2	2
17.	अन्वयः – यस्य (i) **वाणी** रसवती, यस्य क्रिया (ii) **श्रमवती** यस्य (iii) **लक्ष्मीः** दानवती (अस्ति), तस्य जीवितं (iv) **सफलं** भवति।	1×4	4
	अथवा		

	भावार्थः – (i) **जनेषु** भातृभावः भवेत् न तु (ii) **द्वेषः**, केनापि सह (iii) **ईर्ष्यां** मा कुरूत। (iv) **परस्परं** मिलित्वा वसेयुः।		
18.	प्रश्ननिर्माणम् (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) **<u>कस्याः</u>** जलं प्रदूषितं न करणीयम्? (ख) कालिदासेन **<u>कति</u>** नाटकानि रचितानि? (ग) **<u>केन</u>** कार्यं न सिध्यति? (घ) **<u>के</u>** बिलं प्रविशन्ति? (ङ) चटका **<u>कं</u>** कथयति?	1×4	4
19.	कथापूर्तिः एकस्मिन् (i) **वने** एकः काकः एका चटका च द्वे मित्रे अवसताम्। एकदा तौ एकं सुन्दरं गृहं दृष्ट्वा अचिन्तयताम्–आवाम् अपि एतादृशं सुन्दरं (ii) **गृहं** रचयिष्यावः। काकः वृक्षे मृत्तिकया सुन्दरं गृहम् अरचयत् चटका च (iii) **तृणैः** स्वगृहं रचितवती। ग्रीष्मकाले चटकायाः गृहं नष्टम् (iv) **अभवत्।** अतः सा दुःखिता अभवत्। परन्तु (v) **काकस्य** गृहं नष्टं न अभवत् यतः तत् मृत्तिकायाः आसीत्। खिन्ना चटका सहायतार्थं काकस्य समीपम् अगच्छत् परं काकः अभिमानी आसीत्। सः तस्याः सहायतां न अकरोत् अपितु (vi) **कटुवचनानि** अवदत्।	½×6	3
20.	अर्थमेलनम् (i) वसुन्धरायाः — भूमेः (ii) प्रणेता — रचयिता (iii) सहजरूपेण — सरलतया (iv) नत्वा — प्रणम्य	1×4	4